

Hotărîrea *Roșca c. Moldovei*

Consiliul Europei

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Secțiunea a patra

Cazul dlui Roșca c. Republicii Moldova

(Cererea nr. 6267/02)

HOTĂRÎRE

Strasbourg

22 martie 2005

Această hotărâre va deveni definitivă în condițiile prevăzute de art. 44 § 2 al Convenției. Ea poate fi supusă unei revizuirii editoriale.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), prezidată într-o Cameră compusă din :

Sir Nicolas Bratza, Președinte

Dn-l J. Casadevall,

Dn-l G. Bonello,

Dn-l M. Pellonpaa,

Dn-l R. Maruste,

Dn-l S. Pavlovschi,

Dn-l L. Garlicki,

Dn-l J. Borrego Borrego, judecători,

și Dn-l M. O'Boyle, Grefierul Secțiunii

Deliberînd la 1 martie 2005,

Pronunță următoarea hotărîre, care a fost adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. Cazul a fost inițiat prin cererea (nr. 6267/02) contra Republicii Moldova, înaintată către Curte conform articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (în continuare Convenția), de către cetățeanul Republicii Moldova, dl Ion Roșca (reclamantul), la 21 noiembrie 2001.
2. Reclamantul a fost reprezentat în fața Curții de către dna Nina Lozan, jurist practician din Chișinău, Republica Moldova. Guvernul Republicii Moldova a fost reprezentat de Agentul său, dl Vitalie Pîrlog.
3. În plîngerea solicitantului se motivează că, în rezultatul anulării hotărîrii judecătorești definitive pronunțată în favoarea sa, a fost încălcat dreptul la un proces echitabil, și totodată dreptul de a se folosi de proprietate.
4. Cererea respectivă a fost repartizată Secțiunii a IV-a a Curții (Regula 52 § 1 din Regulamentul Curții).
5. Prin decizia din 30 noiembrie 2004, Curtea a declarat cererea ca fiind admisibilă.

6. Observațiile asupra fondului au fost prezentate atât de reclamant cât și de către Guvernul reclamat (Regula 59 § 1 al Regulamentului Curții).

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cazului

7. Reclamantul, Ion Roșca este cetățean al Republicii Moldova, s-a născut în anul 1943 și locuiește în Chișinău. El este acționar la o bancă privată.

8. În 1999 el a avut un dezacord cu administrația băncii ca urmare a înstrăinării a două mii de acțiuni, în consecință el a acționat banca în judecată, solicitînd o compensație în valoare de 163.422 lei (MDL).

9. La 21 septembrie 2000, Judecătoria sectorului Rîșcani i-a dat câștig de cauză, oferindu-i ca compensație 20.000 lei (MDL). Atît reclamantul cât și banca au înaintat apel.

10. La 14 februarie 2001, Tribunalul Municipiului Chișinău a respins apelul petiționarului, în schimb a satisfăcut apelul băncii. Ca urmare petiționarul a înaintat recurs.

11. La 17 aprilie 2001, Curtea de Apel a examinat recursul și a adoptat o decizie prin care a dispus de a încasa suma de 102. 653 MDL din contul băncii reclmate (echivalentul de 8. 959 EUR, la acel moment). Hotărîrea a devinit definitivă și executorie din data pronunțării ei.

12. În iunie 2001, Procuratura Generală a înaintat un recurs în anulare prin care a solicitat casarea deciziei Curții de Apel din 17 aprilie 2001, cu menținerea deciziei Tribunalului municipiului Chișinău din 14 februarie 2001.

13. La 11 iulie 2001, Curtea Supremă de Justiție a examinat recursul înaintat de Procuratura Generală și a anulat decizia Curții de Apel din 17 aprilie 2001, lăsînd în vigoare hotărîrea din 14 februarie 2001 a Tribunalului Municipiului Chișinău.

14. La 22 octombrie 2004, Agentul Guvernamental a solicitat Procuraturii Generale de a înainta o cerere de revizuire, în temeiul articolului 449 lit. j) al

Codului de Procedură Civilă (vezi paragraful 17 de mai jos), la Curtea Supremă de Justiție în scopul revizuirii hotărîrii sale din 11 iulie 2001.

15. La 15 decembrie 2004, printr-o încheiere, Curtea Supremă de Justiție a admis cererea de revizuire înaintată de Procuratura Generală și a anulat hotărîrea din 11 iulie 2001. Aceasta a justificat cererea Procurorului General motivînd *inter alia* că, anularea unei decizii definitive a Curții de Apel din 17 aprilie 2001, constituie o încălcare a principiului supremației legii, și prin urmare încălcarea prevederilor articolului 6 § 1 la Convenție.

Decizia din 17 aprilie 2001, a devinit din nou definitivă.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

16. Vechiul Cod de Procedură Civilă din 1964, anulat la 12 iunie 2003

Articolul 332. Recursul în anulare

Procurorul General și adjuncții lui, la cererea părților, pot ataca cu recurs în anulare la Curtea Supremă de Justiție orice hotărîre irevocabilă a instanțelor de judecată.

Articolul 333. Cazurile în care se poate declara recurs în anulare

Hotărîrile judecătorești irevocabile pot fi atacate cu recurs în anulare în cazurile:

- 1) cînd hotărîrea pronunțată este lipsită de temei legal ori a fost adoptată cu încălcarea legii sau cu aplicarea greșită a acesteia;
- 2) cînd instanța judecătorească a depășit atribuțiile sale;
- 3) cînd s-au săvîrșit infracțiuni de către judecători în legătură cu hotărîrea pronunțată.

Articolul 334. Termenul de declarare a recursului în anulare

Recursul în anulare nu este limitat în termen și poate fi declarat oricînd.

Articolul 335. Declararea și retragerea recursului în anulare

Recursul în anulare se declară în scris, cu indicarea motivelor de anulare prevăzute de articolul 333 din prezentul cod. Recursul se depune în atâtea copii câți participanți la proces sînt.

Procurorul General sau adjuncții lui pot retrage recursul pînă la închiderea dezbaterilor în anulare, indicînd motivele retragerii. În acest caz, părțile la proces pot cere continuarea judecării.

Articolul 335¹. Judecarea recursului în anulare

Judecarea recursului în anulare se efectuează în conformitate cu dispozițiile stabilite în capitolul al treizeci și cincilea din prezentul cod.

La examinarea recursului în anulare, participarea Procurorului General este obligatorie.

17. Noul Cod de Procedură Civilă, în vigoare din 12 iunie 2003

Articolul 449

Temeiurile declarării revizuirii

Revizuirea se declară în cazul în care:

j) Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a derulat o procedură amiabilă într-o cauză unde figurează ca parte în proces Guvernul Republicii Moldova, care consideră că prin hotărîrea instanței s-a încălcat grav un drept prevăzut de Constituția Republicii Moldova sau de Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale.

ÎN DREPT

I. Calitatea de victimă a reclamantului

18. La declararea admisibilității cererii, Curtea i-a în considerație faptul dacă reclamantul poate să pretindă a fi victima pretinselor încălcări ale Convenției. Odată ce s-a petrecut un eveniment important, și anume adoptarea hotărîrii definitive a Curții Supreme de Justiție din 15 decembrie 2004, Curtea se obligă a examina cererea respectivă.

19. Din evoluția faptelor expuse mai sus, rezultă că statul a depus eforturi pentru a soluționa situația reclamantului prin repunerea spre executare a hotărîrii definitive a Curții de Apel din 17 aprilie 2001, pronunțată în favoarea reclamantului.

20. Curtea atenționează că o încheiere sau o măsură procedurală întreprinsă în favoarea reclamantului nu este, în principiu, suficientă de a exclude persoanei statutul de “victimă”, doar în cazul când autoritățile naționale au dispus careva compensații pentru repararea prejudiciului, cauzat de încălcarea prevederilor Convenției (vezi *cazul Amuur c. Franței*, hotărîrea din 25 iunie 1995, *Rapoartele hotărîrilor și deciziilor* 1996-III, p. 846, § 36; *Dalban c. României*, hotărîrea din 28 septembrie 1999, *Rapoartele* 1999-VI, § 44).

21. Referindu-ne la faptele cazului dat, Curtea notifică că anularea de către Curtea Supremă de Justiție a hotărîrii definitive din 17 aprilie 2001, pronunțată în favoarea reclamantului, constituie un act neligitim. Curtea acceptă ideea că, în cazul de față, autoritățile statului au constatat încălcarea drepturilor reclamantului, repunându-l în situația anterioară prin acordarea sumei invocate, fapt ce semnifică că drepturile fundamentale i-au fost recunoscute, ca o prerogativă a dreptului național. Totuși, Curtea nu este convinsă de faptul că reclamantul a beneficiat de o compensare adecvată. La acest capitol, Curtea observă că instanțele naționale nu au dispus acordarea unor compensații pentru prejudiciul moral sau material, fapt invocat de petiționar la încălcarea drepturilor sale legitime.

22. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că reclamantul poate în continuare să se plîngă, în calitatea sa de “victimă”, asupra faptului încălcării drepturilor sale potrivit articolului 6 § 1 și a articolului 1 al Protocolului 1 la Convenție, prin hotărîrea Curții Supreme de Justiție din 11 iulie 2001.

II. Pretinsa violare a articolului 6 § 1 al Convenție

23. Reclamantul s-a plîns de faptul că hotărîrea adoptată de către Curtea Supremă de Justiție la 11 iulie 2001, prin care s-a anulat hotărîrea judecătorească definitivă pronunțată în favoarea sa, a constituit o încălcare a articolului 6 § 1 al Convenției. Articolul 6 § 1, prevede următoarele:

“Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege...”

24. Curtea reiterează faptul că, dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe de judecată independentă și imparțială, garantat de articolul 6 § 1 al Convenției, trebuie interpretat în lumina Preambulului Convenției, care enunță preeminența principiului supremației dreptului ca element al patrimoniului comun al statelor contractante.

Unul din elementele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul stabilității raporturilor juridice, care înseamnă, între altele, că o soluție definitivă al oricărui litigiu nu trebuie rediscutată (*Brumărescu c. României [GC], no. 28342/95, § 61, CEDO 1999-VII*).

25. Principiul securității raporturilor juridice presupune respectul față de principiul lucrului judecat (*res judicata*) (ibidem § 62), ce și constituie principiul executării hotărîrilor definitive. Acest principiu insistă asupra faptului, ca nici o parte la proces nu este în drept să solicite revizuirea unei hotărîri care este definitivă și executorie, chiar în scopul reluării procesului de judecată și o nouă soluționare a cazului. Competența Curții Supreme este de a corecta lacunele în drept și omisiunile justiției, și nici într-un caz de a efectua o reexaminare. Revizuirea nu trebuie tratată ca un recurs în anulare, și nici

existența a două păreri asupra aceleiași probleme nu poate servi temei pentru reexaminare. Ca excepție de la acest principiu se face în cazul în care reexaminarea este necesară în virtutea circumstanțelor fundamentale și obligatorii (*Ryabykh c. Rusiei*, nr. 52854/99, § 52, CEDO 2003-IX).

26. În prezentul caz, Curtea notifică că recursul în anulare a fost o procedură inițiată de Procuratura Generală cu scopul de a efectua modificări în hotărîrea definitivă la cererea uneia dintre părți implicate în proces.

Procedura a fost inițiată în conformitate cu prevederile articolului 332 din vechiul Cod de Procedură Civilă, în vigoare pînă la 12 iunie 2003 (vezi paragraful 16, de mai sus).

27. Curtea prin urmare, atenționează asupra faptului că, Curtea Supremă de Justiție ar fi redus, astfel, la zero întregul proces judiciar admițînd cererea de anulare înaintată de Procurorul General, ceea ce ar încălca principiul *lucrului judecat (res judicata)*.

28. La aplicarea prevederilor articolului 332 ale Codul de procedură civilă, Curtea Supremă a încălcat principiul securității raporturilor juridice. În cele din urmă Curtea Supremă de Justiție a recunoscut printr-o hotărîre ulterioară din 15 decembrie 2004, încălcarea dreptului reclamantului la un proces echitabil prevăzut în articolul 6 § 1 al Convenției (vezi *Brumărescu c. României*, citată mai sus, §§ 61 și 62).

29. Prin urmare, se constată încălcarea prevederilor Articolului 6 § 1 al Convenției.

III. Pretinsa violare a articolului 1 Protocolul 1 al Convenției

30. Reclamantul s-a plîns că prin hotărîrea adoptată de către Curtea Supremă de Justiție la 11 Iulie 2001, a fost încălcat dreptul său de a se folosi de bunurile sale, precum garantează articolul 1 Protocolul 1 la Convenție, care stipulează următoarele:

“Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decît pentru cauză de utilitate

publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

31. Curtea reiterează faptul că «cerința» poate fi înțeleasă ca bun în sensul articolului 1 Protocolul 1 (vezi *Burdov c. Rusiei*, nr. 59498/00, § 40, CEDO 2002-III, și cazurile citate în acest context). Prin urmare, anularea a unei decizii care a fost declarată definitivă și fără drept de recurs, constituie o interferență cu decizia pronunțată în favoarea beneficiarului cu dreptul de a se folosi de proprietate (vezi *Brumărescu*, citat mai sus, § 74). În aceste condiții, chiar admitînd că lipsirea de proprietate ar fi fost justificată de o cauză de interes public, Curtea apreciază că echilibrul just a fost rupt și că reclamantul a suportat o povară individuală excesivă (*Brumărescu*, citat mai sus, § 75-80).

32. În consecință, a existat o încălcare a articolului 1 Protocolul 1 la Convenție.

IV. Aplicarea articolului 41 al Convenției

33. Articolul 41 al Convenției stipulează :

“Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decît o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciul material

34. Reclamantul a cerut în calitate de prejudiciu material, cauzat de anularea hotărîrii judecătorești definitive pronunțată în favoarea sa, suma de 305.672 MDL (echivalentul 18.023 EURO). Aceasta compunîndu-se din suma de 102.653

MDL (echivalentul a 6.053 EURO la acel moment), acordată în virtutea hotărîrii definitive a Curții de Apel din 17 aprilie 2000, iar restul corespunde cu suma dobînzii calculată de el, bazîndu-se pe rata medie a dobînzii stabilită de Banca Națională a Moldovei pe parcursul perioadei în litigiu.

35. Guvernul susține că reclamantul nu poate pretinde suma 102.653 MDL din cauza că el deja a obținut-o în virtutea deciziei Curții Supreme de Justiție din 15 decembrie 2004. În ceea ce privește restul sumei invocate, Guvernul a declarat că reclamantul este în drept să se adreseze instanței naționale pentru a cere indexarea sumei respective. În suport la cele susținute, Guvernul a prezentat o copie a unei hotărîri, în care unei persoane i s-a acordat o recompensă pentru pierderile cauzate de inflație.

Mai mult ca atât, Guvernul susține că la calcularea dobînzii, reclamantul ar fi trebuit să se bazeze pe date furnizate de o bancă comercială ordinară și nu pe date prezentate de Banca Națională a Moldovei.

36. Curtea consideră că reclamantul a suferit un prejudiciu material ca rezultat al imposibilității de a dispune și a se folosi de banii acordați, prin hotărîrea judecătorească definitivă din 17 aprilie 2001, pentru o perioadă aproximativă de patruzeci și patru de luni (vezi *Prodan c. Moldovei*, nr. 49806/99, § 71, CEDO 2004). În continuare Curtea notifică, că este posibil ca în conformitate cu legislația națională să se ceară compensație pentru inflație de la banca reclamată.

Totuși, aceasta nu constituie un motiv de a elibera pretenția pentru prejudiciul material, din considerentul că compensația acordată de către Curte nu vizează inflația.

37. Curtea susține că, la 15 decembrie 2004 reclamantul a primit suma de 102.653 MDL. În acest context, el poate beneficia doar de venitul ratat. Prin urmare, referindu-ne la cazul lui *Prodan* și la circumstanțele cazului dat, Curtea acordă reclamantului suma totală de 3.500 EURO în calitate de prejudiciu material suportat în rezultatul anulării hotărîrii definitive din 17 aprilie 2001.

B. Prejudiciu moral

38. Reclamantul a solicitat 500.000 EURO pentru prejudiciu moral suportat, drept urmare a anulării hotărîrii definitive pronunțate în favoarea acestuia.

39. Reclamantul menționează că, anularea hotărîrii judecătorești definitive i-a cauzat suferințe și frustrare, fapt ce i-a afectat grav sănătatea, buna dispoziție și capacitatea de lucru.

40. Guvernul a contestat suma cerută de către petiționar, susținînd că în cazul dat simplul fapt că a fost constatată o încălcare a Convenției este considerat ca fiind o satisfacție echitabilă. În continuare, Guvernul citează cazul lui *Vasilescu c. României* (hotărîrea din 22 mai 1998, Rapoartele 1998-III) și *Constantinescu c. României* (nr. 28871/95, CEDO 2000-VIII), în care petiționarilor li s-a acordat 30.000 franci francezi (FRF) și respectiv 15.000 franci francezi (FRF) pentru prejudiciu moral.

Făcînd referire la problemele de sănătate și suferințele invocate de reclamant, Guvernul declară că acesta nu a prezentat dovezi în acest sens. Chiar dacă presupunem că reclamantul ar fi avut careva dereglări de sănătate, nu au fost prezentate careva dovezi ale legăturii cauzale între suferințele invocate și anularea hotărîrii definitive din 17 aprilie 2001. Mai mult ca atît, Guvernul susține că fiica reclamantului a fost acționara băncii reclamate în procedura judiciară națională, și a obținut de la aceasta în perioada 1999 – 2003, devedente pentru acțiunile deținute.

Ea a fost angajata băncii și a activat în cadrul acesteia, chiar și după inițierea examinării cauzei de către instanța națională, pînă ce s-a concediat din motive personale. Compania familiei dlui Roșca era deservită de către această bancă din 2001. În concluzie Guvernul statuează că repunerea în vigoare a hotărîrii din 17 aprilie 2001 constituie o suficientă satisfacție morală pentru reclamant.

41. Curtea consideră că reclamantului i s-a cauzat un anumit stres și frustrare, ca rezultat al anulării hotărîrii definitive din 17 aprilie 2001 și imposibilitatea dispunerii de banii atribuiți prin hotărîrea judecătorească definitivă pentru o perioadă aproximativ de 44 luni. În acest sens, Curtea acordă reclamantului 2.000 EURO pentru prejudiciu moral.

C. Costuri și cheltuieli

42. Reclamantul a mai solicitat suma de 3.190 EURO pentru costuri și cheltuieli, dintre care 3.000 EURO cheltuieli de reprezentare și alte cheltuieli de secretariat.

43. În susținerea pretențiilor invocate vis-a-vie de cheltuieli pentru reprezentare, reclamantul a trimis Curții o copie a contractului semnat de el și avocatul său la 25 iulie 2001, conform căruia taxa de reprezentare a avocatului pentru o oră era de 10 EURO. Conform anexei la contract, din 24 decembrie 2004, rezultă că avocatul a acordat trei sute de ore lucrătoare pentru reprezentarea reclamantului în fața Curții, astfel, suma datorată fiind 3.000 EURO.

În ceea ce privește cheltuielile de secretariat, reclamantul a prezentat Curții copiile relevante ale facturilor.

44. Guvernul a contestat suma dată. Conform acestuia, suma pretinsă de reclamant pentru reprezentare era excesivă în conformitate cu salariul mediu lunar în Republica Moldova și suma achitată de către stat avocaților din oficiu. Guvernul de asemenea a contestat numărul de ore petrecute de avocat pentru reprezentarea reclamantului în cazul dat. Efectuînd o evaluare cu referire la regulile aplicabile în cazurile de reprezentare din oficiu în Republica Moldova, Guvernul a menționat că reclamantul ar putea pretinde, ca taxă pentru reprezentare, doar la suma de 23 EURO. Aceleași contestații le face și cu referire la suma pentru traduceri și fax. Acesta nu contestă doar cheltuielile pentru corespondența prin poștă.

45. Curtea susține că la compartimentul cheltuieli este necesar a include sub rezerva articolului 41 al Convenției, necesitatea și rezonabilitatea indicării acestor costuri și cheltuieli (vezi *Amihalachioaie c. Moldovei*, nr. 60115/00, § 47, CEDO 2004).

46. În cazul de față, referință s-a făcut la reprezentarea legală acordată de avocatul reclamantului, criteriul de bază fiind evaluarea complexității cazului, în baza cărora Curtea oferă reclamantului suma de 690 EURO pentru costuri și cheltuieli.

C. Penalități

47. Curtea consideră oportun că penalitatea de întârziere să fie bazată pe rata limită a dobânzii Băncii Centrale Europene, căreia urmează să i se adune trei procente.

DIN ACESTE CONSIDERENTE, CURTEA :

1. Hotărăște că petiționarul poate pretinde la statutul de “victimă” în conformitate cu articolul 34 al Convenției.
2. Hotărăște că este o încălcare a articolului 6 § al Convenției;
3. Hotărăște că este o încălcare a articolului 1 a Protocolului 1 al Convenției;
4. Susține:
 - (a) că statul reclamat urmează să plătească reclamantului, în decursul a trei luni, de la data când hotărîrea v-a deveni definitivă, în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, următoarele sume:
 - (i) 3.500 EURO (trei mii cinci sute EURO) pentru prejudiciul material;
 - (ii) 2.000 EURO (două mii EURO) pentru prejudiciul moral;
 - (iii) 690 EURO (șase sute nouăzeci EURO) pentru costuri și cheltuieli;
 - (iv) plus orice taxă ce urmează a fi plătită în sensul sumelor indicate mai sus;
 - (b) că din momentul expirării celor trei luni sus menționate, o penalitate de întârziere va fi plătită reieșind din cuantumurile de mai sus și rata limită a dobânzii Băncii Centrale Europene pentru perioada de penalizare plus trei procente;
5. Respinge restul pretențiilor reclamantului de satisfacție echitabilă.

Întocmită în limba engleză și notificată în scris la 22 martie 2005, conform Regulii 77 §§ 2 și 3 a Regulamentului Curții.

Michael O’Boyle
Grefier

Nicolas Bratza
Președinte